

Við hálfthundrað ára dagin aftaná Karl Marxs deyða.

Í dag eru runnin 50 ár síðan hin nafnframi skaparin av javnaðarorsluni, Karl Marx, doyði. Í dag vil minni henda stórmannsins verða heiðrað kring allan heiminn, samstundis sum tað vil verða klikt, háað, hatað og bannlýst. Hansara hugsan, læra og virki var, er og verður eitt stríðstekin. Har, hansara andi nertur sinni, kann ikki kuldin og andsneyðin fara fram. Hann er sum stormurin, ið treingir inn í rívir og fýrur og blæsir ta modnu kvalandi luftina út. Hann er enn sum áður hin stóri einarin, ið setur rensl og liv í milliónirnar. Hann, hin stóri teinkjarin, kanska verðaldar stórsti teinkjari og hugsjónarmaður, dróg undan kavi og lýsti tær lógir og reglur, ið mannaheimurin var bundin í og vaks eftir. Hansara glogskyni rakti ið útviklingslagið og treytirnar í mannalivinum, eins og Darwin greiddi útviklingsgongdina í náttúruni. Hann er í dag eins og hann var við deyðadag sín: dyrkaður og elskaður — hataður og bannlýstur sum kanska eingin annar einstakur maður, tí hansara hugsan og læra settu mark, ruddaðu og lýstu upp í tí kovándi dulanum, ið kroysti mannaetlini á grúgvu, gjørdi hana til træl og kringling í hondunum hjá nokrum einstakum yvirgangskroppum. Hann var hin stóri sannsagjarin, revsarin, ið reiv »roðið av álrunum«, avnektaði teir at skinninum, so einhvør, ið orkaði og vildi hugsa og siggja, kundi siggja tær tænsandi tenn, ið hjartalæyst vóru hogdar í kvorkrarnar á fjöldini og legdu alt fastari og fastari at. Hann var hordin, ið skrivaði á samfelagsins svartu bak hitt svára mæne tekul: *tú ert vígað og ert funnið ov lætt. Tú bert deyðan og undirgonguna við veitstu og harðræðis borð titt!*

Marxisman livi! Marxisman til heljar! stynjar nú sum ongafóð áður.

Hvat er Marxisma? Eitt stórt spursmál. Bokur, ið fylla bóka-hyllir, eru skrivaðar um Marxismuna. Vit kunna tí ikki í hesi grein geva eitt fullgiggjað svar. Tó skulu vit royna at nerta við nakrar av teim tonkunum, ið standa sum hövudsstuðlar í Marxismuni — tað er ein hövudsupp-gáva hjá blaði okkara so við og við at bera Marxismuna út millum manna.

Marxisman er ikki ein »utopiskur« politiskur tanki og »kóki-bóke«, ið sigur, hvussu hitt politiska lívið, samfelagsskapin einaförð fyri allar skal háttast. Hon er ein læra, ið botnar á vitkapligari grund eins og Darwinis útviklingslæra. Við vitkapligari hugsan og kannan greiddi Karl Marx útviklings-prinippið í mannalivinum. Hann hevur seguliga lýst figgi-arútviklingin ella tað, ið menn nevna »nationalokonomi« og gjørt henda »nationalokonomi« til hövudsstuðlin, ið skapar mannasöguna. Hann hevur við øðrum orðum sagt grundlagt ta seguliga fatanina av »nationalokonomi« og ta figgiarliga, »materialistisku« fatanina av søguni, soleiðis at hin figgiarliga útviklingurin og útviklingurin og umstøðan manna millum er ein »organisk«

heild, ið ikki kunna skiljast hvørt leyst og ótreytað av hvørjum øðrum. Men Karl Marx var ikki bert vitkapsmaður. Vitskapurin var fyri honum ein segulig vaksandi kollveltingarkraft. At virka fyri at sturta ta kapitalistisku samfelagsskipanina og frígera hina heftu og trælkaðu fjöldina við at læra hana at ásanna og kenna sína stóðu, silt gugu og besta eins og treytirnar fyri at gerast frí — tað var hansara mál og mið.

Hin »materialistiska« fatanin av søguni lærir, at tað er produktívsviðurskiptini, sum skapa grundartagið, ið samfelagið, politiskt og juridiskt, er bygt á. Tann máttin og tað lagið, ið framleiðslan av teim figgiarligu neyðsynjarvorum skapast á, treyta lívsforin, tey socialu eins og ley andaliga, hjá fólkinum, landinum og fjöldini. Tað er ikki menniskjanna hugsan, sum skapa lívsháttin í tilveranini, men tað er tvørturímóti tey socialu lívsforin, ið skapa ta menniskjaliga hugsanina. Um hella hevur stríð staðið. Men tey, ið hugsa holt, vilja óivað halda, at hesin tankin er rættur. Vit siggja, at ongafóð sum nú berjast menn við spursmálinum um framleiðslu og solu, og alla steðs rópa teir eftir, at staturin, hilt almenna, skal leggja hond sína uppí fyri at hjálpa. Júst teir menn, ið hava verið ágrýttast at kraft, at staturin skal halda seg uttanfyri framleiðslu-spursmálið, eru nú harðast í rópum eftir staturinum sum einum »regulerandi faktori«.

Karl Marx ávísti, at *kreppan* vildi koma aftur og aftur, sterkari og harðari fyri hvørja ferð, undir kapitalismunnar planleysari framleiðslu. Hetta hava kapitalistarnir sjálvandi avnektað og roynt at fingið fólkið at trúgva, at kreppa bert var ein kapitalismu-barnasjúka, sum teir vist skuldu halda burturi, tá ið teir reidiliga vóru komnir ígongd. Men hygg nú! Hvussu beinrakin og sonn hevur henda Karl Marx hugsan ikki sýnt seg at verið!

Vesalómðoms hugsanin hava menn skýrt Karl Marx og Engels orð har teir siga: »Núttímsar arbeidari søkkur stóðugl longri og longri niður heldur enn at hejvast av kapitalismunnar framstigi.« Eri hesi orðini ikki sonn? Huga allar tær milliónirnar, ið av »kapitalismunnar framstigi« eru gjordar arbeids-laysar, tveittar út í neyð, svolt og hungursdeyða. Teir siga víðari: »Peningaharrarnir eru óbúnir til at ráða, tí teir eru noyðdir at lata arbeidararnar søkka so langt niður, at teir eru uoyddir at fæða teir istaðin fyri at verða föddir av teim.« Hesi orðini eru tessverri gingin alt ov satt út.

Í bók síni: »Kapitalurin« greiðir Karl Marx kapitalins framleiðsluhátt, hvussu kapitalurin meir og meir hópast á einstakar hendur, tær stóru fyrirtøkurnar slúka tær smarru, og við tí stóðugt minkandi tali av kapitalharrum til frama fyri teir einstaku, ið rena alt til sín, økst neyðin, trækkingin og útsúgvingin av fjöldini í samfelaginum. Men samstundis økst uppreisnartankin hjá tí undir teirri kapitalistisku framleiðslu skúlaða og felagsskipaða arbeid-

araklassa. . . . At enda kemur ein hagar, tá tað ikki gongur longur undir kapitalismunnar yvirproduktión. Hilt almenna, staturin, fólkið sjálvt, má taka alla framleiðslu í hond sína og javna og regulera soleiðis, at »produktini« verða nýtt, so øll kunna liva og hava tað gott. Hvussu langt eru vit komnir á hesa leið? Hevur kapitalisman ikki longu úttikið seg? Er hon ikki rend fóst? Ov mikið av øllum, mati, kleðum, øllum tí, sum menniskjunum tørva! Og tó er — sum Karl Marx vitkapsliga roknaði út — hungur og svoltur um allan heiminn.

— — — Karl Marx hugsan og læra hevur tikið allan heiminn — við og móti. Hóast afturstig viðhvørt, hevur hugsan hansara sigrað í stórum.

Nú vit minnst hann við hálfthundrað ára dagin aftaná deyða hansara, stendur socialisman undir eins hörðum skotum og atíðum sum við deyðadag hansara, tá fedralandið eisini við vold og makt bardist ímóti hansara monnum. Tó, tað bætti einki. Eins og tá vilja hansara menn aftur reisa seg og mennast, skúgva harræðis hölmennini av pallunum. Eins og hann aldri ívaðist í at vinna at enda, halda hansara menn ikki bert í Týsklandi, men kring allan heiminn á í treystinum um sigursdagin, tá menniskjuni, tey kúgaðu og trælkaðu, hin stóra arbeidarafjöldin, skulu standa frígjörð við óskerdum lívsrætti.

Ikki í hugmóð av okkara stóra lærumeistarar, men í gloðandi rettvisisstrongd halda vit fram hansara verk.

14.—3.—1933.

Akvegurin millum Fámjin—Øravík—Liðina—Tveroyri.

(Framhald).

Eg havi framman fyri mær á borðinum liggjandi »Føroya Social-Demokrat« nr. 9 fyri fyrsta dagin 28. februar 1933. Suduroyarshinn horvir upp; eg haldi meg til oddagreinina, (ið tykist skrivað av donskum persóni, bústandi í Fámjin?): Fámien 1933 værrer steldt end í Middealdaren. Sanniliga er tað ikki at undrast yvir, um nú tolið trýtur hjá Fámieningum; væl veit eg, at »stolin trívst«, men tað er munur á, nú er komið á trettanda ár, síðan teir fóru at søkja um akveg, men teir ráðandi siga sum maðurin á sinni: »vikk bastar! — hann fór eflir jarðarmóður! —

Já, vakurt er, so at hagreidda sínar veljarar; sanniliga máttu tit dugna á at skyna skomm og tikið tykkum um reiggj, sigið nevan í og strongt heit at gera vegin sum snarast. »Fámieningur« skrivir: »Endur ser man Fámieninger som i Monopolhandelens Dage Mand af Huse værrer nødt til med »Posen paa Ryg« at tage over Fjeldene for at gøre Indkøb — Mel, Sukker, Petroleum o. s. v., alle Nødvendighedsartikler.« — Já, ein kann stundum siggja Fámieningar

knossandi við úr Øravík til Fámjin.

Nú rennur mær í hug ein lítill søga — »Et lille Grantræs Historie« (eftir B. Sch.) —, ið stóð í »Indre Missions Børneblad« nr. 52 fyrir 1932.

Hovundurin skrivir um eitt granntre og annað línganest, ið sendast skuldi til Føroya, »de smaa danske Øer«, sum hann sigur. Eg haldi tað vera vert her at taka eitt forvitnisligt brot úr greinini. M. a. tekur hann so til orða:

« . . . Til alle Sider ragede høje, stejle Fjælde op mod Himlen, og op over et af dem skulde nu Rejsen gaa. Men hvordan? Her var hverken Hest eller Vogn at se, ikke engang en ordentlig, banet Landevej var der.

Der kom nogle store, stærke Mænd ned til Havnen, og de tog det allesammen, ogsaa det lille Grantræ, paa deres Ryg og bar det saaledes op ad Fjeldet. De bar det imidlertid ikke paa samme Maade, som vi bærer Byrder paa Ryggen. Her f. Eks. her en Dreng en Taske med sine Skolebøger i, spænder han den fast med to Remme over Skuldrene, men Færingene spænder en Rem af stærkt Sækkelærred, Heshan, over Panden; fra den gaar der to Snore ned ad Ryggen omkring en Tremmekasse, der kaldes en Leib, og i den bæres Pøkker og de mange forskellige Sager, der er kommet med Skibet, op over det høje Fjeld. Leihen er deres Postsæk. To Gange om Ugen gaar saaledes en Mand, ved Navn Per, med sin fyldte Leib med hele Posten over til den lille By, der ligger paa den anden Side af Fjeldet helt nede ved Havet. At gaa langs Kysten dertil lader sig ikke gøre; de høje, stejle Klipper staar som en Mur, der gaar lige ned i det oprørte Hav, saa uden om dem kan man ikke komme.

Den Vej og derhen skulde det lille Grantræ. Den Dag var der imidlertid med Skibet kommet meget mere, end Per Post alene kunde bære. Det var Juleskibet, der var kommet, og det bragte Julegaver og alle de mange gode Sager, som Folk skulde bruge til Julehøjtiden, saa der maatte flere Mænd til for at bære den Post. Hvad der kunde være i deres Leib, lagde de deri, men de større Ting bæres for sig; iblandt dem ogsaa Grantræet. Og saa begyndte de at stige op ad Fjeldet, op og op, højere og højere med faste, langsomme Skridt gik det fremad, til de endelig naaede saa højt, at man kunde se den lille By ligge dybt dernede, hvor Havet brusede op imod den. Og saa gik det nedad igen, ned hvor Menneskene stod med glade Ansigter og ventede paa alle de Herligheder, Skibet havde haft med til hver især. . . »

Henda, bygdin, hann skrivir um, er Fámjin. Óivað er hetta ein Dani, ið skrivar; hetta lesa Danir; — ja, munur er millum, heldur hogligari man tað vera at sita í jarnbreytarvagninum »paa Sjolunds fagre Sletter« enn ferðast á slíkan hátt — onei, ikki er bert at varpa út mann-minkandi orð, tá okkurt er á vási, fyrst átti ein at hugsa, sum so ofta verður framført: Føroyar eru eitt danskt amt, har skal

alt vera sum í teim donsku amtunum. — Hugsar ein ikki so, so býr ikki rættvísi í hansara barmi. —

Hvat mundu Danir sagt, um vit t. d. søktu um at fáa jarnbreytir lagdar í Føroyum? — Vit skuldu jú haft somu rætti-ndi til tær sum hini donsku amtini. Nei, so framførir hava vit ikki verið enn, vit noyðast við at søkja um vegir, men teir máttu ikki longur verið so framførir at sýtt? — Ella vilja teir lata meginpartin av hesum amtinum liggja longur, so sum tað kom frá náttúrunnar hond, meðan teir í hinum amtunum gera jarnbreytir, vegir o. a. m. — ja teir gera brýr millum oyggjanna har niðri — tað, ið náttúrunnar sterka hond hevur tikið í og rivið, gera teir heilt aftur — borni í Danmark (eisini í Færo Amt) læra í skúlanum: »For mange tusinde Aar siden saa det helt anderledes ud i Danmark, end det gør nu. — Der var hverken Jernbaner eller Landeveje o. s. v., hvor skal sig: nu er ikki so — tað er so slett, sum tað er talað, hvat viðvikur Danmark, men fyrir Føroyar, ið jú er ein partur av tí danska ríkinum, kann hetta fyri ein stóran part sigast enn at vera galdandi. (Meira).

Ørvingur.

Tíðindi.

Tveroyri.

Íslandsfiskiskapurin.

»Expedít« hevur fyrir viku síðani fiskað 9000, »Frida« 7000, »Eline« 8000. »Frida« leitaði havn við hol á einum oljutanka. Tað frættist annars frá nógvum fiski á Sudurlandinum.

Útróðurin í Sunnbæ.

Vit komu nú ein dagin á tal við ein fiskimann í Sunnbæ. Hann segði, at hann hevði vunníð um 150 kr. við útróður, síðan hann kom heim aftur seinasta heyst. Helt hann tó, at hansara bátur var eina bestur. Roynet hevði verið hvørja einasta lótu, ið flótandi var. Veðrið hevði tessverri verið ringt har suðuri eins og yvir allar Føroyar.

Lenin

til arbeidararnar í Lopra við hvalastøðina har sigist at verða: 140 kr. um mánaðin (var 145) + 3 oyru av sekkinum (fyrir 5). Arbeidararnir skulu kosta seg sjálvir eins og áður.

Úr útheiminum

frættist um ræðuligan harðskap í Týskalandi. 3 kommunistar skulu lata lívið fyri 1 nasist, rópa Hitler høvdingarnir. Allir javnaðarmenn og kommunistar ríknir úr almennum sessum og Hitler-buldoggar settir istaðin. Ikki eingong landsins hægstu dómarar sleppa at sita, um teir ikki eru nasistar. Hin stóri spurningurin er: kemur keisara-veldið aftur á pallin?

Kina mennist

í stríðnum móti Japan. Kina-menn hava vunníð í teirri seinastu tíðini.

Ansvarhavandi blaðstýrari fyri Suduroyar-síðuna: P. M. DAM